

WYJĄTKOWE POLKI

SIMONA KOSSAK

Simona Kossak (1943–2007) – Biolożka, ekolożka, popularyzatorka nauki

Dzieciństwo i pochodzenie

Simona Kossak urodziła się 30 maja 1943 roku w Krakowie w słynnej rodzinie malarzy. Była córką Jerzego Kossaka i wnuczką Wojciecha Kossaka, a także prawnuczką Juliusza Kossaka – wszyscy oni należeli do najwybitniejszych polskich artystów malarzy. Wychowywała się w otoczeniu sztuki, jednak od najmłodszych lat czuła, że jej przeznaczeniem nie jest malowanie, lecz nauka i przyroda.

Edukacja i wybór kariery naukowej

Wbrew oczekiwaniom rodziny, Simona postanowiła zostać biologiem. Ukończyła studia na Uniwersytecie Jagiellońskim, a następnie uzyskała tytuł profesora nauk leśnych. Jej pasją stała się ekologia oraz badania nad zachowaniem zwierząt.

Życie w Puszczy Białowieskiej

Najważniejszym okresem w jej życiu były lata spędzone w Puszczy Białowieskiej. W 1971 roku przeniosła się do leśniczówki „Dziedzinka”, gdzie przez ponad 30 lat prowadziła badania nad dzikimi zwierzętami. Żyła w harmonii z naturą – oswoiła łosia, kruką, rysia i wiele innych zwierząt, które traktowała jak członków rodziny.

Simona była jedną z pierwszych osób w Polsce, które zwracały uwagę na problem ochrony przyrody. Walczyła przeciwko wycinaniu Puszczy Białowieskiej i nielegalnym polowaniom. Była pionierką ekologii w Polsce, popularyzującą wiedzę o zwierzętach i ich zachowaniu.

Działalność popularyzatorska

Simona Kossak była autorką licznych książek i artykułów naukowych. Prowadziła także popularne audycje radiowe, w których przybliżała ludziom tajemnice świata przyrody. Jej prace miały ogromny wpływ na rozwój świadomości ekologicznej w Polsce.

Śmierć i dziedzictwo

Zmarła 15 marca 2007 roku. Dziś jej imię kojarzone jest z ochroną przyrody i walką o zachowanie Puszczy Białowieskiej w stanie naturalnym.

KRÓLOWA JADWIGA

SKrólowa Jadwiga Andegaweńska (ok. 1373–1399) – Święta, król Polski, mecenas nauki

Pochodzenie i dzieciństwo

Jadwiga urodziła się około 1373 roku jako córka króla Węgier i Polski Ludwika Andegaweńskiego oraz Elżbiety Bośniaczki. Była wychowywana w duchu chrześcijańskim, uczona języków i sztuki dyplomacji.

Objęcie tronu Polski

W 1384 roku, w wieku 10 lat, została koronowana na króla Polski – specjalnie nadano jej tytuł „króla”, aby podkreślić jej samodzielne rządy.

Unia z Litwą i ślub z Jagiełłą

Jadwiga miała być żoną Wilhelma Habsburga, lecz polscy możnowładcy postanowili wydać ją za Władysława Jagiełłę, władcę Litwy. Matrimony zawarte w 1386 roku doprowadziło do chrystianizacji Litwy i unii polsko-litewskiej.

Działalność charytatywna i naukowa

Jadwiga znana była z pobożności i troski o ubogich. Fundowała szpitale, klasztory i kościoły. Była również wielką mecenasem nauki – to dzięki jej staraniom w 1400 roku odnowiono Akademię Krakowską (obecnie Uniwersytet Jagielloński).

Śmierć i kanonizacja

Zmarła 17 lipca 1399 roku, najprawdopodobniej w wyniku komplikacji poporodowych. W 1997 roku papież Jan Paweł II kanonizował ją jako świętą Kościoła katolickiego.

Irena Sendler

Irena Sendler (1910–2008) – Sprawiedliwa wśród Narodów Świata, bohaterka II wojny światowej

Dzieciństwo i młodość

Irena Sendler urodziła się 15 lutego 1910 roku w Warszawie, jednak dzieciństwo spędziła w Otwocku, gdzie jej ojciec, Stanisław Krzyżanowski, był lekarzem. Był on znanym społecznikiem, który pomagał najbardziej potrzebującym, w tym także żydowskim pacjentom. Jego postawa miała ogromny wpływ na Irenę, która już od najmłodszych lat była wrażliwa na ludzkie cierpienie.

Po śmierci ojca, gdy miała zaledwie 7 lat, wraz z matką przeniosła się do Warszawy. W czasach szkolnych i studenckich angażowała się w działalność społeczną. Studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim, ale została zawieszona w prawach studenta za sprzeciw wobec antysemickiej polityki na uczelni (tzw. „gett ławkowych” – oddzielnych miejsc dla studentów żydowskich).

Praca społeczna przed wojną

Jeszcze przed wybuchem II wojny światowej pracowała w warszawskim ośrodku pomocy społecznej, gdzie zajmowała się najuboższymi. Jej doświadczenie w pracy charytatywnej oraz znajomość systemu opieki społecznej w Warszawie miały kluczowe znaczenie w późniejszych działaniach podczas okupacji niemieckiej.

Działalność w czasie II wojny światowej

Po rozpoczęciu okupacji niemieckiej Irena Sendler zaangażowała się w pomoc Żydom, którzy zostali zamknięci w warszawskim getcie. W 1942 roku dołączyła do konspiracyjnej organizacji Rada Pomocy Żydom „Żegota”, działającej w ramach Polskiego Państwa Podziemnego.

Wykorzystując swoje stanowisko w Miejskim Ośrodku Opieki Społecznej, uzyskiwała przepustki do getta pod pretekstem walki z epidemią tyfusu. W rzeczywistości przemycala tam żywność, lekarstwa i ubrania, a następnie organizowała ucieczki żydowskich dzieci. Przemycano je na różne sposoby:

- ukryte w workach z ziemniakami,
- w drewnianych skrzyniach i beczkach,
- w torbach sanitariuszek,
- przez kanały ściekowe,
- ukryte w karetkach pogotowia.

Każdemu dziecku zapewniało się nową tożsamość i miejsce u polskich rodzin, w sierocińcach lub klasztorach. Sendler prowadziła szczegółową dokumentację – zapisywała prawdziwe nazwiska dzieci oraz miejsca ich ukrycia na małych karteczkach, które przechowywała w słoikach zakopanych w ogrodzie.

Szacuje się, że dzięki jej działaniom uratowano około 2500 żydowskich dzieci.

Aresztowanie przez Gestapo i ocalenie

W 1943 roku została aresztowana przez Gestapo i poddana brutalnym torturom w siedzibie gestapo przy alei Szucha w Warszawie. Mimo bicia i łamania jej kości nie wydała żadnego ze współpracowników ani ukrywanych dzieci. Została skazana na śmierć, jednak członkom „Żegoty” udało się przekupić niemieckiego strażnika, który umożliwił jej ucieczkę.

Po ucieczce nadal działała w konspiracji, ukrywając się pod fałszywym nazwiskiem.

Działalność po wojnie

Po zakończeniu wojny Sendler poświęciła się pracy społecznej. Pomagała sierotom, osobom niepełnosprawnym i chorym. W czasach PRL-u jej wojenne zasługi zostały zapomniane, a sama była inwigilowana przez służby bezpieczeństwa.

Dopiero pod koniec lat 90. jej historia wyszła na światło dzienne dzięki amerykańskim uczennicom, które przygotowały o niej szkolny projekt. W 2007 roku została nominowana do Pokojowej Nagrody Nobla.

Zmarła 12 maja 2008 roku w Warszawie. W 1965 roku Instytut Yad Vashem uhonorował ją tytułem Sprawiedliwej wśród Narodów Świata.

Janina Ochojska

Janina Ochojska (ur. 1955) – Humanitarka, założycielka Polskiej Akcji Humanitarnej
Dzieciństwo i walka z chorobą

Janina Ochojska urodziła się 12 marca 1955 roku w Gdańsku. W wieku kilku lat zachorowała na polio (chorobę Heinego-Medina), która na zawsze wpłynęła na jej życie. Przeszła szereg operacji i długotrwałe rehabilitacje. Poruszała się o kulach, co jednak nie przeszkodziło jej w realizowaniu wielkich marzeń.

Edukacja i pierwsze kroki w działalności społecznej

Studiowała astronomię na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, ale już w młodości angażowała się w działalność opozycyjną. Była zaangażowana w ruch Solidarności, brała udział w organizacji pomocy dla internowanych w czasie stanu wojennego.

Inspiracja francuskim EquiLibre i założenie PAH

W 1984 roku pojechała na leczenie do Francji, gdzie zetknęła się z organizacją humanitarną EquiLibre. To tam zrodziła się jej idea niesienia pomocy najbardziej potrzebującym na świecie.

W 1992 roku Ochojska założyła Polską Akcję Humanitarną (PAH), która szybko stała się jedną z najważniejszych organizacji charytatywnych w Polsce.

Najważniejsze akcje humanitarne PAH

Pod jej przewodnictwem PAH organizowała pomoc w miejscach dotkniętych wojną i klęskami humanitarnymi. Wysyłała transporty żywności, lekarstw i środków higienicznych m.in. do:

- ogarniętej wojną Bośni i Hercegowiny (1992–1995),
- Afganistanu,
- Sudanu Południowego,
- Iraku,
- Syrii,
- Ukrainy po rosyjskiej agresji w 2014 i 2022 roku.

Jednym z największych projektów PAH było budowanie studni w Afryce, które zapewniają dostęp do czystej wody tysiącom ludzi.

Kariera polityczna i choroba

W 2019 roku Janina Ochojska została wybrana na posłankę do Parlamentu Europejskiego.

Od kilku lat zмага się z chorobą nowotworową, ale mimo to nadal angażuje się w działalność humanitarną.

Dziedzictwo i wpływ na świat

Dzięki jej działalności Polska stała się krajem aktywnie zaangażowanym w pomoc międzynarodową. Ochojska udowodniła, że nawet osoba z ograniczeniami zdrowotnymi może zmieniać świat na lepsze.

IRENA SZEWIŃSKA

Irena Szewińska (1946–2018) – Największa polska lekkoatletka, multimedalistka olimpijska, działaczka sportowa

Dzieciństwo i młodość

Irena Szewińska urodziła się 24 maja 1946 roku w Leningradzie (dzisiejszy Sankt Petersburg) w ZSRR jako Irena Kirszenstein. Jej rodzice byli Polakami żydowskiego pochodzenia – matka pochodziła z Warszawy, a ojciec z Wilna. Po zakończeniu II wojny światowej rodzina wróciła do Polski i osiedliła się w Warszawie.

Od najmłodszych lat była bardzo aktywna fizycznie, ale początkowo nie wykazywała specjalnych zainteresowań lekkoatletyką. Dopiero w szkole średniej odkryła swój talent do biegania i skoków, a jej niezwykle predyspozycje szybko zauważyli trenerzy. W wieku 14 lat trafiła do sekcji lekkoatletycznej Polonii Warszawa, gdzie rozpoczęła profesjonalne treningi pod okiem wybitnych trenerów Janusza Kalbarczyka i Andrzeja Piotrowskiego.

Początek wielkiej kariery – Tokio 1964

Już w wieku 18 lat reprezentowała Polskę na swoich pierwszych igrzyskach olimpijskich – w Tokio w 1964 roku. Jej występ był olśniewający – zdobyła trzy medale olimpijskie:

- srebrny medal w biegu na 200 m,
- srebrny medal w skoku w dal,
- złoty medal w sztafecie 4 × 100 m.

Był to sensacyjny debiut, który od razu uczynił ją jedną z największych gwiazd polskiego sportu.

Złota era sukcesów – lata 60. i 70.

Po igrzyskach w Tokio Irena kontynuowała swoją karierę i stale się rozwijała. Jej talent i niezwykła wszechstronność sprawiała, że odnosiła sukcesy zarówno w sprintach, jak i w konkurencjach technicznych.

W latach 1965–1979 zdobyła 24 tytuły mistrzyni Polski i 10 medali mistrzostw Europy, dominując na bieżni przez ponad dekadę.

Na igrzyskach olimpijskich w Meksyku w 1968 roku zdobyła brązowy medal w biegu na 200 metrów, a cztery lata później w Monachium w 1972 roku kolejny brąz w biegu na 200 metrów.

Największy triumf – Montreal 1976

Irena Szewińska osiągnęła szczyt kariery w wieku 30 lat, podczas igrzysk olimpijskich w Montrealu w 1976 roku. Wystartowała wówczas w biegu na 400 metrów, który wcześniej nie był jej główną konkurencją. Mimo to pobiła rekord świata, przebiegając dystans w 49,28 sekundy i zdobywając złoty medal olimpijski.

Była to jej trzecia z rzędu olimpiada z medalem, co potwierdziło jej status jednej z najlepszych lekkoatletek świata.

Rekordy i dominacja na świecie

Irena Szewińska była pierwszą kobietą w historii, która w swojej karierze poprawiała rekordy świata na trzech różnych dystansach:

- 100 m – 11,0 s (1974),
- 200 m – 22,21 s (1974),
- 400 m – 49,28 s (1976, Montreal).

Jako pierwsza kobieta na świecie złamała barierę 50 sekund na 400 m, co było niezwykle osiągnięciem i przełomem w lekkoatletyce kobiet.

Zakończenie kariery i działalność sportowa

Po zakończeniu kariery w 1980 roku nie rozstała się ze sportem. Została działaczką sportową i aktywnie angażowała się w rozwój polskiej lekkoatletyki.

Pełniła m.in. funkcję:

- członkini Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego (MKOl),
- prezeski Polskiego Związku Lekkiej Atletyki,
- wiceprezeski Polskiego Komitetu Olimpijskiego.

Była jednym z najbardziej cenionych działaczy sportowych na świecie, a jej głos liczył się na arenie międzynarodowej.

Śmierć i dziedzictwo

W 2018 roku Irena Szewińska zmarła po długiej walce z chorobą nowotworową. Do ostatnich chwil była aktywna w świecie sportu, uczestnicząc w wydarzeniach i wspierając młodych lekkoatletów.

Dzisiaj jest uznawana za największą polską lekkoatletkę w historii, a jej osiągnięcia pozostają inspiracją dla kolejnych pokoleń sportowców.

ZADANIA

Zadania „Prawda czy fałsz?”

1. Irena Sendler przechowywała listy z nazwiskami uratowanych dzieci w książkach ukrytych w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego.
2. Janina Ochojska założyła Polską Akcję Humanitarną, by pomagać ludziom na całym świecie, niezależnie od ich narodowości czy wyznania.=
3. Irena Szewińska zdobyła siedem medali olimpijskich, ale nigdy nie pobiła rekordu świata.
4. Simona Kossak była biologiem i mieszkała w Puszczy Białowieskiej, gdzie zajmowała się badaniem dzikich zwierząt.
5. Królowa Jadwiga była pierwszą kobietą koronowaną na króla Polski.
6. Janina Ochojska nie ukończyła studiów, ponieważ nie było jej na nie stać.
7. Simona Kossak prowadziła programy telewizyjne i radiowe o przyrodzie, szerząc wiedzę o ochronie środowiska.

1. Irena Sendler działała w organizacji o nazwie _____, która zajmowała się ratowaniem Żydów podczas II wojny światowej. (Żegota)
2. Nazwiska uratowanych dzieci Irena Sendler przechowywała w _____, które zakopała w ziemi, by ukryć je przed Gestapo. (słoikach)
3. Janina Ochojska jest założycielką organizacji o nazwie _____, która niesie pomoc humanitarną w różnych częściach świata. (Polska Akcja Humanitarna – PAH)
4. Podczas igrzysk olimpijskich w _____ Irena Szewińska ustanowiła rekord świata na dystansie 400 m. (Montreal, 1976)
5. Simona Kossak była znana z tego, że mieszkała w drewnianej leśniczówce o nazwie _____, gdzie badała zachowania zwierząt. (Dziedzinka)
6. Królowa Jadwiga przyczyniła się do odnowienia uczelni w Krakowie, która później została nazwana _____. (Uniwersytet Jagielloński)
7. W 1385 roku królowa Jadwiga zawarła unię Polski z _____, doprowadzając do chrystianizacji tego kraju. (Litwę)
8. Simona Kossak miała oswojonego kruka o imieniu _____, który towarzyszył jej przez wiele lat. (Korasek)
9. Janina Ochojska w dzieciństwie zachorowała na _____, co sprawiło, że porusza się o kulach. (polio/chorobę Heinego-Medina)
10. Irena Szewińska zdobyła w sumie _____ medali olimpijskich, w tym trzy złote. (siedem)
- 11.